

закладі освіти, якому я працюю, традиційними є науково-практичні конференції з хімії: «Поліетилен. Друг чи ворог?», «Тверді тіла у побуті», «Чорнобиль скрізь час», «Сучасні відновлювані джерела енергії».

Отже, компетентнісний підхід – це шлях до підготовки здобувачів освіти до викликів сучасного світу. Саме він покликаний подолати прірву між освітою та потребами життя, звернутися до пошуку нових підходів у вивченні предметів. Важливо, щоб кожен учасник освітнього процесу (вчителі, батьки, здобувачі освіти) підтримував такий підхід, забезпечуючи всебічний розвиток і становлення компетентної особистості. Сформувати життєві компетентності засобами хімії як навчального предмета – основне завдання хімічної освіти

Список використаних джерел

1. Життєва компетентність особистості : від теорії до практики : наук.-метод. посібник / за ред. І. Г. Єрмакова. – Запоріжжя : Центріон, 2005. – 640 с.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: міжнародний досвід та українські реалії / за ред. О. І. Локшиної. – Київ : Педагогічна думка, 2015.
3. Україна. Закони. Про освіту : Закон України, 05 вер. 2017 р., № 2145-VIII [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний портал. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. – Назва з екрана. – Дата перегляду 19.02.2025.
4. Україна. Кабінет Міністрів. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30 верес. 2020 р. № 898 [Електронний ресурс] // Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyak-i-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>. – Назва з екрана. – Дата перегляду 19.02.2025.
5. Україна. Кабінет Міністрів. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 груд. 2016 р. № 988-р // Верховна Рада України. Офіційний портал. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>. – Назва з екрана. – Дата перегляду 19.02.2025.
6. Україна. Міністерство освіти і науки. Про надання грифу МОН навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 23 жовт. 2017 р. № 1407 // Верховна Рада України. Офіційний портал. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1407729-17#Text>. – Назва з екрана. – Дата перегляду 19.02.2025.

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ ХІМІЇ

Іванько Л. М.

Державний професійно-навчальний заклад «Сумський центр професійно-технічної освіти»

Анотація. У статті розглянуто поняття «соціальна компетентність», висвітлено її завдання та методи розвитку на уроках хімії.

Ключові слова: компетентність, соціальна компетентність, завдання, методи, учні.
Актуальність дослідження.

Дана проблема є актуальною, оскільки сучасне суспільство характеризується швидкими, часто не прогнозованими змінами у всіх сферах життя. У зв'язку з цим змінюються й соціальні вимоги до випускників: сучасне суспільство потребує виховання самостійних, творчих і відповідальних людей, здатних ефективно взаємодіяти у розв'язанні соціальних і особистих проблем. Особливого значення набуває здатність людини жити і розвиватися в умовах безперервного суспільного оновлення, яка формується як результат оволодіння учнями компетентностей, бо саме вони можуть дати людині можливість орієнтуватися в сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти тощо.

Аналіз основних досліджень.

Загальнопедагогічні проблеми формування компетентностей здобувачів освіти розглядають Н. Бібік, М. Гончарова-Горяньська, О. Пошетун, О. Проценко, С. Савченко. Однак дуже гострою залишається проблема реального застосування компетентнісного підходу, визначення процесуальних та організаційних основ його впровадження, проблема формування компетентності учнів у навчально-виховному процесі.

Основний виклад матеріалу. Замовлення суспільства на конкурентоспроможних соціально компетентних громадян обумовило вибір теми «Розвиток соціальних компетентностей здобувачів освіти на уроках хімії». Метою дослідження є висвітлити особливості розвитку соціальної компетентності учнів на уроках хімії.

Відповідно до мети визначено завдання, а саме:

- розглянути визначення та завдання для реалізації соціальної компетентності;
- розглянути методи та методичні прийоми, які забезпечують розвиток соціальної компетентності учнів.

Виклад змісту власного дослідження.

Соціальна компетентність є складною характеристикою особистості, що вибирає в себе багатогранність та всю глибину її функціонування в соціальній сфері. Як істота суспільна, особистість проявляє свою соціальну компетентність через різноманітні соціальні мотиви, знання та навички, що необхідні для успішної взаємодії зі соціальним оточенням, а також через відчуття себе у змінному соціумі. Важливими складовими тут є як здатність до побудови рівноправних партнерських стосунків, так і рівень конформності, який не суперечить вимогам суспільства [1; с.3].

Серед основних компетенцій, якими повинен володіти випускник школи, соціальна компетентність займає важливе місце. Тому, реалізуючи цю компетентність, я, як педагог, визначила такі завдання:

- створення сприятливих умов для самореалізації особистості відповідно до її інтересів і вимог суспільства;
- підтримка та покращення фізичного, психічного та соціального здоров'я особистості;
- запобігання та зменшення негативного впливу соціальних факторів на особистість;
- формування досвіду толерантних відносин через знання та впровадження етичних норм і гуманної моралі в повсякдення [5; с.452].

Завдання педагога полягатиме у стимулюванні внутрішньої активності учня, його прагнення до самовдосконалення, розвитку свідомого прагнення до життєвого успіху,

адже це – основна рушійна сила активності особистості. Для формування соціальної компетентності учнів важливим напрямом роботи є згуртування учнівського колективу та тісна співпраця з педагогами, батьками, громадськими організаціями тощо [6; с.186].

Свою роботу у навчанні та вихованні я намагаюся спрямувати на розвиток соціальних компетентностей, застосовуючи інтерактивні технології. Така форма організації навчально-виховного процесу створює комфортні умови для кожного учня, даючи можливість відчувати свою успішність та інтелектуальні можливості. Інтерактивні методи сприяють поглибленню знань учнів, розвитку критичного мислення, вміння аналізувати та вирішувати проблеми.

Розвиток соціальної компетентності учнів значно підтримується методом „Прес”. Цю техніку я застосовую, коли постають суперечливі питання, де потрібно чітко сформулювати і обґрунтувати свою позицію з вирішуваної проблеми, а також переконати інших у своїй правоті. Наприклад, під час уроку „Важливість хімії в розв'язанні проблем, пов'язаних із сировинною кризою”, здобувачі освіти діляться на групи, і кожна отримує завдання: „Поясніть, чому в Україні триває економічна криза в галузі видобутку нафти та газу”. Кожна група захищає свою точку зору за таким алгоритмом: 1)...на мою думку... (позиція); 2)...оскільки... (пояснення); 3)...як приклад... (ілюстрація); 4)...тому... (висновок).

Метод „Асоціативний куш” вважається дуже ефективним, оскільки він сприяє сприйняттю життя і науки як єдиного цілого, що надзвичайно важливо для формування соціальної компетентності здобувачів освіти. У ході уроку „Структура атома” здобувачі, спираючись на знання з природознавства та фізики, називають терміни, які асоціюються з поняттям „атом”

У навчально-виховному процесі я активно використовую метод проектування, адже він створює умови, за яких учні мають можливість самостійно здобувати нові знання або застосовувати вже набутих. Замість стандартних дій акцент робиться на дослідницьку діяльність, що істотно сприяє розвитку компетентностей у продуктивній творчій діяльності. Наприклад, проект «Хімія та екологія». Ця тема цікава для всіх, і вона інтегрується з багатьма іншими науками впродовж всього курсу хімії. У 11 класі вона підсумовує знання з хімії, пов'язані з екологією. Учнім слід поділитися на групи, кожна з яких повинна виконати свою частину роботи протягом приписаного терміну. Основне питання теми — системний підхід до екологізації біосфери.

Промислове вдосконалення соціальних компетенцій спричиняє як самоосвіту, так і саморозвиток, що базується на безперервному тренуванні засвоєння структури власної діяльності. Здобувачі освіти здійснюють самоосвіту за визначеними кроками: 1) формулювання мети; 2) планування; 3) організація робочого простору; 4) реалізація; 5) рефлексія. Самостійна діяльність здобувачів освіти націлена на оволодіння навчальними матеріалами без участі викладача. [4; с.67]. Я пропоную наступні методики та стратегічні підходи для самостійної роботи на уроках хімії: складання змісту уроку; концептуальна робота з термінами, такими як екзотермічні та ендотермічні реакції, а також відносні атомні і молекулярні маси та інші поняття (переклад термінів спільно з учнями). Це сприяє осмисленню запам'ятовування; виконання тестових завдань, які трансформують контроль на навчальний інструмент. Наприклад, під час засвоєння нового матеріалу учням пропонується вибрати правильні твердження і обґрунтувати власні думки. На етапі закріплення знань здобувачі освіти спочатку працюють із текстом підручника, після чого виконують тестові задачі, а далі штурмують тему в обговоренні. Під час дискусій вони

формують матеріал, використовуючи терміни і поняття з тестових завдань; завдання на зіставлення понять. Суть полягає у виявленні відповідностей між поняттям і його змістом.

Я пропоную учням завдання: „Використовуючи текст підручника, завершити структурно-логічну схему: кругообіг кисню в природі; складання і заповнення таблиць: ”Порівняльна характеристика властивостей речовин з різними типами кристалічних ґраток”, „Порівняння хімічних властивостей розчинних і нерозчинних основ”.

Для ефективної роботи важливо обирати такі методи, які поєднують активну інтелектуальну та практичну діяльність учнів: етичні бесіди з елементами драми, рольові ігри, аналіз моральних ситуацій, використання власного досвіду, системи тренінгових вправ, колективні творчі проекти. Важливо враховувати емоційний фон дітей. [1; с.4]. Учні отримують духовне задоволення від добрих вчинків, усвідомлюючи, які переживання викликає негативна поведінка у тих, хто страждає від образ.

Щоб здобути знання не залишалися на рівні формальної обізнаності з нормами поведінки, а втілювалися в дії, необхідно створити ситуації, які змусили б дитину відчувати потребу застосовувати знання на практиці, збагачуючи свій досвід. Таку можливість надають сюжетно-рольові ігри. Їх мета - набути досвід дій через гру, допомогти навчитися на базі власного досвіду і почуттів. [7; с.7]. Сюжетно-рольова гра виступає технологією апробації учнями майбутніх соціальних ролей, імітуючи реальність.

В сюжеті повинна бути закладена специфічна ідея, яка виконувала б функцію регулятора поведінки. Моральні ситуації, які використовуються під час етичних бесід, такі як “Тютюнопаління – шкідлива звичка”, “Яскраве життя без алкоголю та наркотиків”, “Вода в чистій криниці” та інші, є привабливими для інсценізації учнями. Ці ситуації дозволяють виокремити моральні аспекти людських відносин, які раніше залишалися непоміченими.

Висновки.

Виходячи з вищевикладеного, можна стверджувати, що розвиток соціальної компетентності учнів на уроках хімії сприяє підвищенню інтересу до предмета, розвитку логічного мислення, свідомому засвоєнню навчальних матеріалів, стимулює здобувачів освіти до конструктивного формулювання думок, дисциплінує мислення, розвиває відповідальне ставлення до навчання. Мотивація навчальної діяльності суттєво зростає, учні набувають навичок самостійного навчання; відбувається соціалізація особистості, оскільки учні перебувають у певному середовищі та самостійно обирають шляхи розв’язання завдань.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти / Н. М. Бібік // Початкова школа. – 2018. – №9. – С. 1–4.
2. Гончарова-Горяньська М. В. Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів / М. В. Гончарова-Горяньська // Рідна школа. – 2017. – № 7–8. – С. 71–74.
3. Любарєва С.І. Інформаційно – комунікаційні технології у викладанні хімії /Любарєва С.І./ - Хімія – 2019 - № 1- 2 – с.15 -16
4. Пометун О.І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти // Рідна школа. – 2018. – № 1. – С. 65–69.
5. Проценко О.В. Соціальна компетентність молодших школярів як предмет наукових досліджень / О. В. Проценко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і

загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол. : Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2020. – Вип. 35 (88). – С. 451–457.

6. Савченко М. В. До проблеми формування основ життєвої компетентності у дітей старшого дошкільного віку / М. В. Савченко // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. / Гол. ред. М. Т. Мартинюк – Умань, 2017. – Частина 2. – С. 185–191.

7. Сучасні методи викладання хімії в школі (уклад. Задорожний К.М.). – Харків «Основа», 2019 – 127 с. 7.

ВІД МЕНДЕЛЄЄВА ДО СУЧАСНИКІВ: ЯК ЗРОБИТИ ХІМІЮ ЦІКАВОЮ ДЛЯ ПОКОЛІННЯ АЛЬФА

Іващенко Н. В.

Миколаївський заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів №3 Миколаївської міської ради Краматорського району Донецької області

У сучасному світі, де технології розвиваються з неймовірною швидкістю, хімія відіграє ключову роль. Вона є основою для багатьох галузей, від медицини до матеріалознавства. Тому важливо, щоб молоде покоління розуміло хімічні процеси та їх значення для суспільства. Особливо це стосується покоління Альфа, яке звикло до цифрових технологій та візуальної інформації.

Однією з основних компетентностей нової української школи (НУШ) у галузі природничих наук і технологій є наукове розуміння природи й сучасних технологій, а також здатність застосовувати його в практичній діяльності. Уміння застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати [1]. Отже, перед вчителями хімії стоїть завдання не просто передати знання, а й навчити учнів критично мислити, розв'язувати проблеми та працювати в команді. Для досягнення цих цілей необхідно використовувати різноманітні методи навчання, які б активізували пізнавальну діяльність учнів та сприяли розвитку їх ключових компетентностей.

Актуальність теми полягає в тому, що традиційні методи навчання хімії часто є неефективними для сучасних здобувачів освіти. Вони потребують нових підходів, які б враховували їх особливості та інтереси. Саме тому виникає необхідність у розробці та впровадженні новітніх методів навчання хімії, які б зробили цей предмет цікавим та доступним для дітей-альфа.

Сучасні учні, представники покоління Альфа, вирізняються яскравістю, креативністю та гармонійним розвитком особистості. Вони мають свободу вибору та власну думку, легко ухвалюють рішення та швидко втілюють свої ідеї в життя. Покоління Альфа виросло в епоху, коли інтернет став невід'ємною частиною реальності. Для них віртуальний світ є продовженням реального, тому вони не бачать різниці між онлайн- та офлайн-активністю. Їхнє сприйняття часу та простору є іншим, вони не відчувають кордонів – ні географічних, ні соціальних. Це сприяє вільному та незалежному мисленню. Для дітей-альфа інтернет – це природне середовище існування, тому вони не сприймають пости та публікації як щось особливе, над чим потрібно довго працювати. Вони звикли до швидкого обміну інформацією та миттєвого отримання відповідей на свої запити.